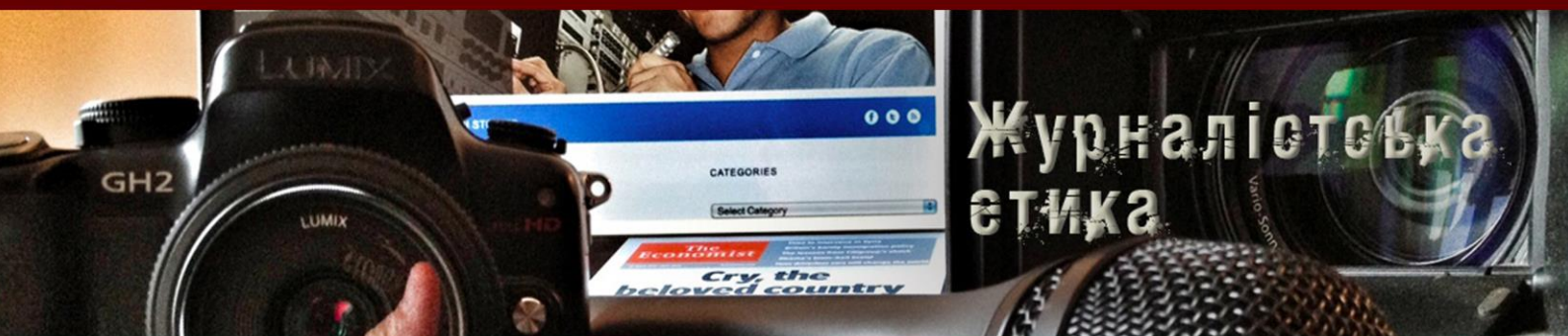

*Робоча програма
навчальної дисципліни*

**Журналістська
етика**

K a r a z i n M e d i a T o p o s G r o u p 2 0 1 9

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра медіакомунікацій

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи

“ _____ ” _____ 2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ЖУРНАЛІСТСЬКА ЕТИКА

рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень

галузь знань 06 – «Журналістика»

спеціальність 061 – «Журналістика»

освітньо-професійна програма «Аудіовізуальні медіа та цифрова журналістика»

вид дисципліни за вибором

факультет Соціологічний

2019 / 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

26 червня 2019 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Дрозд Н. А., старший викладач кафедри медіакомунікацій;
Мазур В. О., старший викладач кафедри медіакомунікацій;
Маслов Є. Ф., старший викладач кафедри медіакомунікацій

Програму схвалено на засіданні кафедри медіакомунікацій

Протокол від 20 червня 2019 року № 6

Завідувач кафедри медіакомунікацій

_____ Л. В. Стародубцева

Програму погоджено методичною комісією соціологічного факультету

Протокол від 25 червня 2019 року № 9

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

_____ Ю. Г. Сорока

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Журналістська етика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки другого (магістерського) рівня спеціальності 061 – «Журналістика» освітньо-професійної програми «Аудіовізуальні медіа та цифрова журналістика»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: оволодіння теоретико-методологічним інструментарієм медіаетики і медіакритики, засвоєння професійних норм і стандартів онлайн-журналістики в умовах поширення пропагандистських медіатехнологій та інформаційної війни у цифровому просторі. Дисципліна є вибірковою, тісно пов'язаною з дисциплінами «Цифрова журналістика», «Громадянська журналістика», «Реклама і PR в цифровому просторі», «Медіавплив» і має переваги та можливості для опанування не тільки ґрунтовними теоретичними знаннями з медіаетики і медіакритики, але й практичними навичками роботи в галузі оналайн-журналістики, методами протистояння пропаганді та протидії інформаційним загрозам в умовах гібридної війни у цифровому просторі.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: оволодіння такими загальними і фаховими компетентностями як здатність орієнтуватися у багаторівневому мультимедійному просторі інформаційного суспільства, розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі професійної діяльності з поглибленим рівнем знань та вмінь інноваційного характеру, достатнім рівнем інтелектуального потенціалу для вирішення проблемних професійних завдань у сфері аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики; використання передового вітчизняного та зарубіжного досвіду з метою виконання професійних завдань; відповідальність за якість виконуваної роботи; толерантність; володіння базовими знаннями в галузі сучасних інформаційних технологій, комунікативістики, концепцій інформаційного суспільства, основ аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики, теорій медіа та умінь їх використовувати в професійній діяльності; здатність до планування, організації та проведення інформаційно-комунікативних кампаній з використанням базових знань в галузі аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики; володіння специфікою різних видів аудіовізуального медіадискурсу з метою ефективного виконання професійних завдань.

1.3. Кількість кредитів: 4 кредити

1.4. Загальна кількість годин: 120 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
16 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
0 год.	0 год.
Самостійна робота	
72 год.	108 год.
Індивідуальні завдання	
0 год.	

1.6. Заплановані результати навчання: опанувати знаннями з медіаетики, засвоїти принципи журналістської етики та професійні норми роботи журналіста; сформувані навички роботи з урахуванням журналістських стандартів; опанувати методами і прийомами дослідницької та практичної роботи журналіста відповідно до сучасних технологічних стандартів цифрових медіа; засвоїти систему регламентацій в роботі журналіста і принципи регулювання мас-медіа, ключові положеннями журналістської етики в період інформаційних війн епохи «постправди»; сформувані навички критичного мислення; оволодіти методологією розпізнавання та виявлення елементів інформаційної війни та пропаганди; вміти виділяти із загального контексту приховані елементи пропаганди, використовувати засоби протистояння пропаганді та протидії інформаційним загрозам в умовах гібридної війни у цифровому просторі.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Медіаетика і медіакритика

Тема 1. Принципи медіаетики

Етико-правові основи діяльності мас-медіа. Особливості регулювання діяльності ЗМК в українському законодавстві. Етичний кодекс як основа професійної діяльності журналіста. Український та міжнародні етичні кодекси. Декларація принципів поведінки журналістів Міжнародної федерації журналістів (МФЖ). Міжнародні принципи журналістської етики. Резолюція 1003 (1993) «Про етичні принципи журналістики» ПАРЄ. Кодекс професійної етики Товариства професійних журналістів (SPJ, США) та Декларація принципів Американського товариства редакторів газет (ASNE). Кодекс етики українського журналіста. Пресовий кодекс Німеччини. Редакційні настанови Бі-Бі-Сі (BBC). Поняття медійної етики. Етична культура медійника: норми і принципи діяльності. Джерела медійної етики.

Тема 2. Органи самоврядування та закон. Загальний та суспільний інтерес

Комісія з журналістської етики та Незалежна медійна рада України. Спроби медіаспільноти об'єднатися. Хто, за якими ознаками та як тисне на журналістів. Національна рада з питань телебачення та радіомовлення: основні принципи роботи. Відповідальність журналіста перед суспільством та законом. Які норми права регулюють діяльність українського журналіста? Рішення міжнародних судових інстанцій з питань журналістської етики. Історичний та сучасний аспекти формування етико-правових норм діяльності журналіста. Аксиологічний та нормативний аспекти професійної етичної культури журналіста. Право на приватне життя та суспільний інтерес. Права дітей на телебаченні та ЗМК. Етичні норми щодо подачі інформації про обвинувачених, підозрюваних та жертв злочинів. Як писати про суїцид? Гендерні стереотипи та глянець. Чорний гумор, сексизм та політкоректність. Права меншин. Провокація, шок-сенсація та гонитва за рейтингами: порушення етики на прикладі українських соціальних ток-шоу.

Тема 3. Цензура та самоцензура

Цензура та самоцензура в медіа. Свобода слова як предмет журналістської рефлексії. Правова основа свободи ЗМК та зловживання «свободою слова». Цензура в українських ЗМК: історія темників та нинішній досвід. Зняття публікацій з ресурсів, «право на забуття». Військова цензура та самоцензура. Замовчування тем. Конфлікт між громадянською позицією, журналістською етикою, патріотизмом та стандартами. Висловлювання позиції в соцмережах. Хто є «незалежним журналістом»? Конфлікт інтересів та особливості його представлення в медіа.

Тема 4. Етичні вимоги до різних жанрів журналістики

«Універсальний журналіст». Партійна преса і журналістика під час виборів. Медіаетика та медіаекологія. Професійні обов'язки журналіста. Соціальна відповідальність діяльності

журналіста. Відмова від плагіату, «джинси», незаконних методів збору та купівлі інформації, захист анонімних джерел як норма професійної етики. Межі допустимого: порно, сцени насильства, загибелі. Чи потрібна Україні комісія по моралі? Повага до суспільних моральних цінностей.

Тема 5. Медіакритика: дефініції поняття, генеза, сутність, різновиди

Поняття «медіакритика», його дефініції, трактовки, що пропонують зарубіжні та вітчизняні теоретики і науковці. Застосування поняття у двох векторах: науковий аналіз медіа та журналістська критика. Основні характеристики медіакритики. Систематизація медіакритики: академічна, професійна, «внутрішньоцехова» та масова критика ЗМК. Адресати медіакритики: автор медійного контенту (творчий колектив) і аудиторія (споживач медійного контенту), власники та керівники медіакомпаній. Історія медійної критики, теоретичні традиції медіакритики. Критика як рід діяльності. Соціальний і культурний контексти медійної критики, її публіцистична природа. Попередники медіакритики (літературна, театральна, музична критика). Кіно- і телекритика. Становлення медіакритики в Україні: передумови виникнення, предмет і завдання, творчість сучасних українських медіакритиків. Спеціалізовані видання та медійні рубрики. Громадська медіакритика та цифрова епоха: медіакритика в онлайн-середовищі, блогосфері. Методологічний підхід – критична соціологія як стратегія активних змін. Аналіз соціальних процесів та соціальних проблем у суспільстві, що пов'язані з медіа. Історичні етапи розвитку критичної теорії та особливості її трансформації. Розгляд теорії соціальної відповідальності. Її історична поява, зміст, мета та завдання, основні положення.

Тема 6. Функції і методи медіакритики

Функції медіакритики та її суспільне значення. Медіакритика як важливий елемент функціонування простору комунікативних відносин. Роль медіакритики відносно суспільних потреб. Широкий спектр взаємопов'язаних функцій, які виконує медіакритика. Систематизований розподіл функцій медіакритики та аналіз кожної функції окремо, а саме: інформаційно-комунікативна, пізнавальна, регулятивна, корекційна, просвітницька. Професійна етика медійника як один з основних напрямків медіакритичних досліджень. Медіаекологія, її основна мета і завдання. Професійний обов'язок та відповідальність перед суспільством. Медіакритика як особливий вид діяльності у мас-медіа. Методика критичного аналізу у медіакритиці. Моніторинг та оцінка медіатекстів. Технології та методики медіакритики. Жанрова різноманітність матеріалів про мас-медіа. Система інформаційних, аналітичних та публіцистичних жанрів: замітка, репортаж, інтерв'ю, огляд, репліка, рецензія, стаття, есе, коментар та ін. Особливості презентації результатів медіадосліджень. Типологія видань про медіа. Програми та системи медійних рубрик. Тематичні напрямки медійної критики. Особливості авторського стилю сучасних медіакритиків.

Тема 7. Медіакритика як інструмент соціальної відповідальності

Медіакритика як інструмент соціальної відповідальності представників ЗМК. Сучасні мас-медіа та проблема довіри. Соціальна роль медійної критики. Медіакритика і громадський консенсус. Медійна спільнота як суб'єкт соціальної відповідальності ЗМК. Яким має бути автор та творець медійного продукту, що формує громадську думку? Розуміння відповідальності перед аудиторією, прояви соціальної відповідальності. Аспекти соціальної відповідальності: індивідуальна самосвідомість, професійні стратегії, соціально-спрямована дія. Відповідальність за рівень якості продукту та за сформовану аудиторію. Медіакритика як суспільний діалог: джерела медіадосліджень. Вивчення медіакритики як суспільного діалогу, фактору вдосконалення діяльності засобів масової інформації. Взаємозв'язок засобів масової інформації та їх аудиторії, ЗМК і суспільства в

цілому. Коло проблем, які охоплює сучасна медіакритика, постановка яких передбачає вивчення і оцінку медійного контенту. Основні джерела медіакритики. Медіакритика як поле для широких суспільних дискусій, публічних наукових і суспільних дебатів про засоби масової комунікації. Здійснення медіакритикою систематичної суспільної експертизи різних аспектів діяльності ЗМК.

Тема 8. Українська медіакритика: сучасний стан і перспективи розвитку

Українська медіакритика в сучасних інформаційних процесах. Загальна характеристика впливу на медіакритику політичних, економічних, соціальних аспектів розвитку сучасної України. Українська критика медіа як інформаційно-політичний ресурс. Аналіз професійних вітчизняних медіакритичних видань. Діяльність ГО «Детектор медіа». Характеристика видання «Media Sapiens». Демократичний потенціал медіакритики. Підзвітність ЗМК перед суспільством. Роль медіакритики у формуванні критичного мислення та медіаграмотності аудиторії. Медіакритика як проблема розвитку сучасних українських мас-медіа. Професійна медіакритика як регулятор діяльності ЗМК та взаємопов'язуюча ланка між медіаустановами та аудиторією. Полілог як форма нової медіакритики. Соціальні медіа як середовище нової медіакритики.

Розділ 2. Етичні стандарти онлайн-журналістики

Тема 1. Онлайн-журналістика як комунікативний феномен

Онлайн-журналістика в системі сучасних комунікацій. Історичний дискурс тлумачення поняття комунікації (Дж. Локк – Гайдегер, Р. Якобсон – Ю. Лотман). Теорії масової комунікації. «Чотири теорії преси» Ф. Сіберта, Р. Петерсона та І. Шрамма. «Розуміння медіа» та етапи розвитку масових комунікацій за М. Маклюеном. Теорія маскомунікативної «мозаїчної культури» А. Моля. Формула масової комунікації Л. Лассуелла: хто говорить? (комунікатор), що говорить? (зміст повідомлення), через які канали? (друковані чи аудіовізуальні ЗМІ), кому? (аудиторія), з яким ефектом? (вплив). Порівняльна характеристика каналів комунікації: газета, радіо, телебачення, Інтернет. Сучасні інформаційні та комунікативні системи та онлайн-журналістика.

Тема 2. Онлайн-журналістика примирення проти мови ворожнечі

Факти проти коментарів. Що є завданням журналіста: пошук істини чи оприлюднення інформації? Відокремлення фактів від коментарів, суджень та припущень. Баланс думок і точок зору, неупередженість у поданні інформації, врівноважене представлення оцінок незалежних експертів, надання позицій опонентів. Повнота представлення фактів та інформації по проблемі. Надання відповідей на питання: що сталося, де сталося, коли сталося, як сталося, чому сталося і до чого це призведе, наведення коментарів експертів. Простота і доступність у подачі інформації. Як журналісти змінювали історію. Епоха постправди. Медіаосвіта як інструмент захисту. «Джинса». Як виявити замовний матеріал. Медіакілерство та чорний піар. Пропаганда, маніпуляції, фейки, вброси. Інформаційна війна та інформаційний спротив у лавах журналістів. Мова ворожнечі – історичні приклади та сучасність. Дискримінація та стигматизація верств населення. Журналістика в умовах конфлікту. Конфліктно-чутлива журналістика. Українська журналістика після Революції Гідності. Права людини та етика роботи журналіста в цифрових медіа.

Тема 3. Джерела інформації і професійні вимоги в онлайн-журналістиці

Достовірність інформації, посилання на джерела, повага до права громадськості на повне та об'єктивне знання про факти і події. Необхідність перевірки інформації, як мінімум, у двох компетентних джерелах; непоширення чуток, уважне ставлення до імен, дат, назв тощо. Платні та анонімні джерела інформації. Робота з джерелами інформації. Соцмережі як джерело інформації. Етикет посилання. Визнання помилок. Співпраця журналістів з

державними органами. Закон про доступ до публічної інформації. Судові спори журналістів. Вимоги до професійної роботи в онлайн-журналістиці.

Тема 4. Стандарти і табу в онлайн-журналістиці

Стандарти й етика журналістики в умовах неоголошеної війни. Оперативність подачі інформації: термінове та вчасне її оприлюднення. Точність подачі інформації: надання цитат повністю і дослівно, коректне вживання термінології. Візуальний вплив зображення в теленовинах. Коректне і некоректне використання архівного відеоряду. Баланс думок. Соціальні дослідження. Бліц-опитування. Відмінності новин та авторської інформаційної програми. Суспільно вагома інформація має дійти до ефіру. Відмова від шоккових матеріалів. Повага до суспільних моральних цінностей. Приватне життя. Неупередженість до обвинувачуваних. Оприлюднення імен. Захист інтересів неповнолітніх. Відмова від незаконних методів збору інформації. Відмова від купівлі інформації. Відмова від плагіату. Провокування до дії. Постановчі зйомки. Відмова від дискримінації. Коректність у взаємодії з оточуючим світом.

Розділ 3. Інформаційна війна і пропаганда в цифровому просторі

Тема 1. Інформаційна війна і пропаганда: визначення ключових термінів

Пропаганда. Агітація. Психологічна операція. Інформаційна війна в цифровому просторі. Історичні приклади впливу на масову свідомість за допомогою ЗМК. Канали сприйняття інформації. Питання потреби людини у інформації. Нейтральна та емоційно забарвлена інформація. Раціональне та емоційне сприйняття інформації. Інформаційні ланцюжки. Чорна, біла та сіра пропаганда. Складні інформаційні системи та цифрові медіа.

Тема 2. Генеза та становлення пропагандистських технологій

Перші форми пропаганди. Усна пропаганда. Монументальна пропаганда. Три базові принципи пропаганди. Спрощення, правдоподібність, повторення, тенденційність як прийоми пропаганди. Пропагандистські кампанії та маніпуляції часів Громадянської війни у США. Пропаганда у Першу Світову. Організація державної системи пропаганди. Розквіт масової пропаганди. Питання контролю інформаційного поля. Теорія Г. Лассуелла. Когнітивний дисонанс. Тоталітаризм та пропаганда. Формування тоталітарної цензури як основи інформаційної політики. Ідеологічна функція пропаганди. Основні теми та образи тоталітарної пропаганди. Проникнення пропаганди в усі сфери життя. Пропаганда під час війни. Гібридна війна і сучасна пропаганда. Удосконалення пропагандистських технологій в цифровому просторі.

Тема 3. Канали ефективного розповсюдження пропаганди

Використання пропаганди у театрі, скульптурі та живописі. Драматургія та пропаганда. Художнє кіно. Пропаганда у радянському кінематографі 30–40 рр. XX ст. Пропагандистські фільми США та СРСР часів Холодної війни. Сучасна російська пропаганда у кіно та серіалах. Емоційна складова твору як підсилювач пропагандистського месиджу. Пропаганда у фотографії. Інтернет як платформа інформаційної війни і пропаганди.

Тема 4. Інформаційна (психологічна) війна в цифровому просторі

Суть інформаційних воєн та їх приклади. Концепція заколотовійни за Є. Месснером. Холодна війна: методи та стратегії. Соціологічна пропаганда: прийоми, суть, ефект. Трансформація соціологічної пропаганди у концепцію «софт пауер». Найбільш ефективні канали медіа для пропаганди у сучасному світі. Інформаційна війна проти України та Європи як елемент гібридної війни. Стратегії протидії маніпуляціям та пропаганді у цифровому просторі. Війни в цифрових медіа. Протистояння інформаційній війні та пропаганді в сучасному українському цифровому просторі.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла	інд	с. р.		л	п	ла	ін	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Медіаетика і медіакритика												
Разом за розділом 1	30	4	12	–	–	14	30	2	2	–	–	26
Розділ 2. Етичні стандарти онлайн-журналістики												
Разом за розділом 2	30	4	12	–	–	14	30	2	–	–	–	28
Розділ 3. Інформаційна війна і пропаганда в цифровому просторі												
Разом за розділом 3	60	8	8	–	–	44	60	4	2	–	–	54
Усього годин	120	16	32	0	0	72	120	8	4	0	0	108

4. Теми семінарських і практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
Розділ 1. Медіаетика і медіакритика		12	2
1	Принципи медіаетики. Цензура і самоцензура	4	–
2	Функції і методи медіакритики	4	–
3	Українська медіакритика: сучасний стан і перспективи розвитку	4	–
Розділ 2. Етичні стандарти онлайн-журналістики		12	–
1	Онлайн-журналістика примирення проти мови ворожнечі	4	–
2	Джерела інформації і професійні вимоги в онлайн-журналістиці	4	–
3	Стандарти і табу в онлайн-журналістиці	4	–
Розділ 3. Інформаційна війна і пропаганда в цифровому просторі		8	2
1	Інформаційна війна в цифровому просторі	2	–
2	Гене́за та становлення пропагандистських технологій	2	–
3	Інформаційна війна проти України та Європи як елемент гібридної війни	2	–
4	Стратегії протидії маніпуляціям та пропаганді у сучасному українському цифровому просторі	2	2
Разом		32	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Розділ 1. Медіаетика і медіакритика	14	26
	Поточні завдання: виконання тестів, ділові ігри, редактура неетичних текстів, самостійне написання текстів з урахуванням вимог етичного кодексу журналіста. Підсумкове завдання: розробити власний медіакритичний проект, проаналізувати журналістський матеріал і виявити порушення вимог медіаетики		
2	Розділ 2. Етичні стандарти онлайн-журналістики	14	28
	Поточні завдання: виконання тестів, ділові ігри, редактура неетичних текстів, самостійне написання текстів з урахуванням вимог етичних стандартів онлайн-журналістики. Підсумкове завдання: скласти ТОП 10 найкричущих помилок в заголовках новин або статей в українських онлайн-ресурсах		
3	Розділ 3. Інформаційна війна і пропаганда в цифровому просторі	44	54
	Написати есе на одну з заданих тем, в якому показати вміння виділяти із загального контексту приховані елементи пропаганди, опанування навичками використання засобів протидії інформаційним загрозам; проілюструвати есе й опублікувати його на одній з інтернет-платформ (за вибором студента)		
	Разом	72	108

6. Індивідуальні завдання

За дисципліною «Журналістська етика» індивідуальні завдання не передбачені.

7. Методи контролю

Поточний контроль: усні опитування на заняттях за контрольними програмними питаннями поточної та попередніх тем; мікроконтрольні роботи, які проводяться на початку заняття; оцінювання ступеня активності студентів та якості їхніх відповідей на заняттях; тестові завдання.

Контроль виконання самостійних робіт: перевірка виконання творчих завдань (усна доповідь, есе, індивідуальні та колективні медіапроекти, мультимедійні презентації).

Контрольна робота: за розділом 2 «Етичні стандарти онлайн-журналістики».

Підсумковий контроль (екзамен): перевірка рівня засвоєння студентами теоретичного та практичного навчального матеріалу в цілому; вміння студента використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання						
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен	Сума
Т 1–8	Т 1–4	Т 1–4	5	60	40	100
15	10	30				

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

Розділ 1. Медіаетика і медіакритика

1. Етика в редакційному повсякденні. Київ : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2010. 232 с.
2. Журналістська етика : посібник для підготовки до державного іспиту / авт. кол. за ред. В. П. Мостового та В. В. Різуна. Київ : ТзОВ «ЗН УА», 2014. 224 с.
3. Іванов В. Ф., Сердюк В. Є. Журналістська етика : підручник / передм. В. П. Мостового. 2-ге вид., випр. Київ : Вища шк., 2007. 231 с.
4. Кібл Р. Журналістська етика / пер. з англ. Д. І. Смоляк. Київ : Київська типографія, 2007. 188 с.
5. Кузнецова О. Д. Професійна етика журналістів. Львів : ПАІС, 2007. 246 с.
6. Куляс І., Макаренко О. Ефективне виробництво теленовін : стандарти інформаційного мовлення ; професійна етика журналіста-інформаційника : практичний посібник для журналістів. Київ : Вид-во «ХББ», 2006. 120 с.
7. Іванов В. Ф., Штурхецький С. В. Практикум із журналістської етики : навч. посібник / під ред. проф. В. Ф. Іванова. 2-ге вид., стереотип. Київ : Видавець О. Зень, 2012. 320 с.
8. Приступенко Т. О. Теорія журналістики. Етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації : навч. посібник. Київ : Ін-т журналістики, 2004. 375 с.
9. Patterson P. Media Ethics : Issues and Cases / Philip Patterson, Lee Wilkins. 8th ed. New York : McGraw-Hill Education, 2013. 336 p.
10. Christians C. G., Fackler M., Richardson K. B., Kreshel P., Woods R. H. Media Ethics : Cases and Moral Reasoning. 10th ed. London ; New York : Routledge, 2016. 422 p.

Розділ 2. Етичні стандарти онлайн-журналістики

1. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навч. посібник / пер. з нім. В. Климченко, А. Баканов ; за загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Академія Української Преси, 2011. 262 с.
2. Гаврилов К. Как делать сюжет новостей и стать медиатором / Санкт-Петербург : Амфора, 2007. 299 с.
3. Галлер М. Репортаж : навчальний посібник / пер. з нім. В. Климченко, В. Олійник ; за загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2011. 348 с.
4. До дискусії про журналістську етику : збірник статей / За ред. І. О. Чемериса, Н. Л. Лігачової, Б. І. Глухівського. Київ : ІЕСП «Республіка», 2002. 150 с.
5. Іванов В. Ф. Стандарти новинної журналістики : навч. посібник. Київ : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2007. 72 с.
6. Ким М. Н. Новостная журналистика. Санкт-Петербург : Изд-во Михайлова В. А., 2005. 420 с.
7. Куляс І. Макаренко О. Ефективне виробництво теленовін : стандарти інформаційного мовлення, професійна етика журналіста-інформаційника. Київ : МГО «Інтерньюз Україна», 2006. 120 с.
8. Лубкович І. М. Соціологія і журналістика : підручник для журналістів і не тільки. Львів : ПАІС, 2005. 176 с.
9. Стівенс М. Виробництво новин : телебачення, радіо, Інтернет / пер. з англ. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська Академія», 2008. 284 с.
10. Boydston A. E. Making the News : Politics, the Media, and Agenda Setting. Chicago : University of Chicago Press, 2013. 280 p.
11. Garagiola S. TV News : Writing and Surviving. Bloomington : iUniverse, 2004. 146 p.

Розділ 3. Інформаційна війна і пропаганда в цифровому просторі

1. Аронсон Э., Праткинс Э. Р. Эпоха пропаганды : Механизмы убеждения, повседневное использование и злоупотребление. Санкт-Петербург : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. 384 с.
2. Бернейс Э. Пропаганда / пер. с англ. Москва : Hippo Publishing, 2010. 176 с.
3. Брайант Д., Томпсон С. Основы воздействия СМИ. Москва : Изд. дом «Вильямс», 2004. 432 с.
4. Бредемайер К. Черная риторика : Власть и магия слова / пер. с нем. 2-е изд. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2005. 224 с.
5. Бухарин С. Н., Цыганов В. В. Методы и технологии информационных войн. Москва : Академический Проект, 2007. 384 с.
6. Зелинский С. А. Информационно-психологическое воздействие на массовое сознание. Санкт-Петербург : СКИФИЯ, 2008. 416 с.
7. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием. Киев : Орияны, 2000. 473 с.
8. Панарин И. Н. СМИ, пропаганда и информационные войны. Москва : Поколение, 2012. 336 с.
9. Почепцов Г. Г. Психологические войны. Москва : Рефл-бук ; Киев. : Ваклер, 2000. 528 с.
10. Чалдини Р. Психология влияния / пер. с англ. Санкт-Петербург : Питер, 2013. 336 с.
11. Chomsky N. Media Control, Second Edition : The Spectacular Achievements of Propaganda. 2nd ed. New York : Seven Stories Press, 2002. 112 p. (Open Media Series).
12. Sparks G. G. Media Effects Research : A Basic Overview. 5th ed. Hampshire : Wadsworth Publishing, 2015. 336 p. (Mass Communication and Journalism).

Допоміжна література

1. Бурдые П. О телевидении и журналистике / пер. с фр. Москва : Ин-т экспериментальных исследований, 2002. 159 с.
2. Інформаційний вплив : теорія і практика прогнозування : монографія / за ред. П. Д. Фролова ; Національна акад. пед. наук України ; Ін-т соц. та політ. психології. Київ : Міленіум, 2011. 304 с.
3. Лайнбарджер П. Психологическая война / пер. с англ. Москва : Воениздат, 1962. 324 с.
4. Лифтон Р. Технология «промывки мозгов» : Психология тоталитаризма. Санкт-Петербург : Прайм-Еврознак, 2005. 578 с.
5. Путеводитель по саморегулированию СМИ : все вопросы и ответы / под ред. А. Улен, Дж. Смита. Вена : ОБСЕ, 2008. 113 с.
6. Словник журналіста : терміни, мас-медіа, постаті / за ред. Ю. М. Бідзілі. Ужгород : Закарпаття, 2007. 224 с.
7. Berger A. Media and Communication Research Methods : An Introduction to Qualitative and Quantitative Approaches. 3rd ed. Thousand Oaks : SAGE Publications Inc., 2013. 384 p.
8. Brennen B. S. Qualitative Research Methods for Media Studies. New York ; London : Routledge, 2013. 248 p.
9. Hammer R., Kellner D. Media / Cultural Studies : Critical Approaches. New York : Peter Lang Publishing Inc., 2009. 644 p.
10. Laughey D. Key Themes in Media Theory. Maidenhead : Open University Press, 2007. XI, 235 p.
11. Moore S. Media / Theory : Thinking about media and communications. London ; New York : Routledge, 2005. 212 p.
12. Orlik P. B. Media Criticism in a Digital Age : Professional And Consumer Considerations. London ; New York : Routledge, 2015. 624 p.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

Розділ 1. Медіаетика і медіакритика

1. Голоднікова Ю. Парадокси української медіакритики // Медіакритика. 2009, № 16. URL : <http://www.mediakrytyka.info/drukovani/paradoksy-ukrayinskoyi-mediakrytyky.html> (дата звернення: 16.06.2019).
2. Декларація принципів поведінки журналістів. Прийнята Міжнародною федерацією журналістів. URL : <http://www.cje.org.ua/international/39/> (дата звернення: 10.06.2019).
3. Довженко О. Дискурс української медіакритики : від маргіналій до чинника саморегуляції. URL : <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/dyskurs-ukrayinskoyi-mediakrytyky-vid-marhinaliy-do-chynnyka-samorehulyatsiyi.html> (дата звернення: 15.06.2019).
4. Довженко О. Медіакритика в Україні : недоросла й недооцінена. URL : osvita.mediasapiens.kiev.ua/material/mediakritika-v-ukrayini-nedorosla-y-nedoocinena (дата звернення: 10.06.2019).
5. Кабачій Р. Фактор внутрішнього цензора. URL : http://www.telekritika.ua/redpolitics/2012-02-24/69839?theme_page=160& (дата звернення: 14.06.2019).
6. Корпоративна соціальна відповідальність через призму ЗМІ. Експертне опитування представників медіа і бізнесу, проведене Центром Розвитку КСВ за підтримки

Посольства Норвегії в Україні. Київ : Експертна організація ЦЕНТР «РОЗВИТОК КСВ», 2009. URL : www.csr-ukraine.org (дата звернення: 11.06.2019).

7. Критическое изучение медиа. Беседа Кишора Будды с Полом Тейлоромс / Р. Taylor. К. Budha, пер. А. В. Дьяков, ХОРА. 2008, № 2. URL : www.jkhoura.narod.ru/2008-2-13.pdf (дата звернення: 13.06.2019).

8. Кузнецова О. Плагиат в Інтернет-ЗМІ України : правове регулювання. URL : <http://www.mediakrytyka.info/onlayn-zhurnalistyka/plahiat-v-internet-zmi-ukrayiny-pravove-rehulyuvannya.html> (дата звернення: 11.06.2019).

9. Медіакритика : Змінимо медіа на краще. URL : <http://www.mediakrytyka.info> (дата звернення: 12.06.2019).

10. Лукашевич К. П. Дрон-журналистика как метод сбора информации // Молодой ученый. 2017, № 26. С. 77–81. URL : <https://moluch.ru/archive/160/44949/> (дата звернення: 13.06.2019).

11. Потятиник Б. Немає іншого виходу, крім медіаосвіти. URL : <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/borys-potyatynuk-nemaєe-inshoho-vykhodu-krim-mediaosvity.html> (дата звернення: 18.06.2019).

12. Савельев М. «Джинса» – зброя журналістського самознищення. URL : <http://www.mediakrytyka.info/za-scho-krytykuyut-media/dzhynsa-zbroya-zhurnalistyko-ho-samoznyschennya.html> (дата звернення: 17.06.2019).

Розділ 2. Етичні стандарти онлайн-журналістики

1. Агенція УНІАН. URL : <https://www.unian.net/> (дата звернення: 10.06.2019).

2. Академія Бі-бі-сі, Школа журналістики. URL : <http://www.bbc.co.uk/academy> (дата звернення: 13.06.2019).

3. Безпека журналістів. Український практикум : фільм. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=kKx0хuCHSp8> (дата звернення: 19.06.2019).

4. Глобальна мережа журналістів-розслідувачів. URL : <https://gijn.org/> (дата звернення: 10.06.2019).

5. Громадська організація «Детектор медіа». URL : <http://detector.media> (дата звернення: 10.06.2019).

6. Громадська організація «Інтерньюз-Україна». URL : <http://internews.ua/> (дата звернення: 15.06.2019).

7. Декларація принципів поведінки журналістів. Прийнята Міжнародною федерацією журналістів. URL : <http://www.cje.org.ua/international/39/> (дата звернення: 10.06.2019).

8. Закон України «Про інформаційні агентства». URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 16.06.2019).

9. Кодекс етики українського журналіста. URL : <http://www.cje.org.ua/documents/47/> (дата звернення: 13.06.2019).

10. Кодекс професійної етики НСЖУ. URL : http://www.nsju.org/tabmenu/kodeks_etiki (дата звернення: 13.06.2019).

11. Кодексы журналистов. Декларация принципов поведения журналистов. URL : <http://www.oshibok-net.ru/for-journalists/beginners/kodeks-jur/> (дата звернення: 19.06.2019).

12. Кузнецова О. Д. Мережева етика журналістів // Медіакритика. 2009, № 14. URL : www.mediakrytyka.info/drukovani/merezheva-etyka-zhurnalistiv.html (дата звернення: 15.06.2019).

13. Редакційні настанови Бі-Бі-Сі. URL : <http://www.bbc.co.uk/editorialguidelines> (мовою оригіналу) ; http://journalib.univ.kiev.ua/BBC_Guidelines_Ukr.pdf (український переклад) (дата звернення: 11.06.2019).

Розділ 3. Інформаційна війна і пропаганда в цифровому просторі

1. 13 онлайн-сервісів для перевірки правдивості фотографій. URL : <http://www.stopfake.org/13-onlajn-instrumentov-dlya-proverki-podlinnosti-fotografij> (дата звернення: 1.06.2019).
2. Андрій Парубій. Війна Росії проти України і всього світу. URL : <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/08/6/7034046/> (дата звернення: 19.06.2019).
3. Атропос. Інформаційні війни. URL : <http://athropos.com/category/%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC-%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B0/> (дата звернення: 11.06.2019).
4. ГО «Детектор медіа». URL : http://osvita.mediasapiens.ua/web/online_media/vstignit_u_tsomu_rotsi_rozkishni_longridi_2016go/ (дата звернення: 10.06.2019).
5. Детектор брехні для медіа. URL : <https://newtonew.com/school/detektor-lzhi-dlya-interneta> (дата звернення: 10.06.2019).
6. Добірка аналітичних праць про пропаганду. Бібліотека «Псі-фактор». URL : <http://psyfactor.org/lybr63.htm> (дата звернення: 10.06.2019).
7. «Картковий будиночок» : як на зміну кліповому мисленню приходить серіальне. URL : <http://hvylya.net/analytics/society/kartochnyiy-domik-kak-na-smenu-klipovomu-myishleniyu-prihodit-serialnoe.html> (дата звернення: 16.06.2019).
8. Колекція пропагандистських плакатів та карикатур «Військова література». URL : <http://militera.org/propaganda/?node=340&card=41594> (дата звернення: 16.06.2019).
9. Медіасап'єнс. URL : <http://osvita.mediasapiens.ua/> (дата звернення: 13.06.2019).
10. «Огонёк» проти Life : Карибська криза. URL : <http://kashin.guru/2014/12/07/1962/> (дата звернення: 10.06.2019).
11. Померанцев П. Клікабельна брехня. Чому ми живемо у світі постправди. URL : <https://hromadske.ua/posts/klikabelna-brekhnia-chomu-my-zhyvemo-v-eru-post-pravdy> (дата звернення: 19.06.2019).
12. Радіо у психологічних операціях армії США у В'єтнамі, Панамі, Африці. URL : <http://www.qsl.net/yb0rmi/army.htm> (дата звернення: 17.06.2019).
13. Риковцева Олена. «Лживая машина». Порівняння російської та української пропаганди. URL : <http://www.svoboda.org/content/article/25408574.html> (дата звернення: 10.06.2019).
14. Сайт відділу психологічних операцій МО США. URL : <http://www.psywarrior.com/> (дата звернення: 10.06.2019).
15. Сайт Інформаційного спротиву. URL : <http://sprotuv.info> (дата звернення: 13.06.2019).
16. Стопфейк : Ресурс аналізу та протидії російській пропаганді. URL : <http://www.stopfake.org> (дата звернення: 10.06.2019).
17. Як дивитись новини під час війни. Лекція професора МДІМВ Валерія Солов'я. URL : https://www.youtube.com/watch?v=eUq7Sds_9bI (дата звернення: 12.06.2019).
18. Як працює російська пропаганда. URL : <http://argumentua.com/video/anatomiya-bezumiya-kak-rabotaet-propaganda-na-rossiiskikh-kanalakh-analiz> (дата звернення: 19.06.2019).